

Taiteista politiikkaan ja takaisin

Tämä Politiikka-lehti sisältää tutkimuksia siitä, miten eri taiteen genrejä sekä median ilmiöitä voi lähestyä poliittisesta näkökulmasta. Teemanumeron taustalla on Jyväskylässä vuoden 2006 tammikuussa Poliitiikan tutkimuksen päivillä kokoontunut työryhmä *Politiikka, taide, representaatio*. Työryhmässä tarkasteltiin eri taidemuotoja arkkitehtuurista kirjallisuuteen ja runouteen laajalti ottaen siltä näkökulmalta, miten taiteen ja politiikan väliset yhteneväisyydet ja myös vastakohtaisuudet voivat tuoda osansa poliittisen käsitteen ymmärtämiseen, ja miten taide voi myös innovoida poliittista kokemusta. Taiteiden poliittinen aspekti ei siis tarkoita ensisijaisesti kantaaottavaa tai ideologisesti määriteltyä poliittisuutta, vaan tulkinnan lähtökohdana on avata ja laajentaa lähtökohkia poliittiseen havainnointiin, tulkintaan ja ajatteluun.

Politiikantutkimus, joka käyttää hyväksi monitieteisiä aineistoja ei merkitse yksioikoista siirtymistä tieteenalalta toiselle, vaan käytännössä tieteenalarajat laajenevat. Tutkimuksen poliittisen aspektin luo ennen kaikkea uudenlaiset lähtökohdat ja kysymyksenasettelut. Esimerkiksi taideteosten poliittisessa tulkinnassa on tärkeää korostaa teosten poliittisia merkityksiä omalla ajallaan ja nykyaikana; samoin on tärkeää keskittyä kohteen historiallis-poliittisen kontekstin esiintuomiseen, kyetä analysoimaan esimerkiksi visuaalisen manipulaation tapaa ja keinoja, tai reflektoida teosta ja siihen sisältyvää ideologiaa tai sen esittämää todellisuuskuvaa poliittiseen ajattelun soveltuvin osin. Tähän kuuluu myös Matti Hyvärisen artikkelissaan esittämä kysymys siitä, *mitä on* taideteosten poliittinen luenta.

Taiteen tai esteettisen kokemuksen yhteydessä on merkityksellistä kiinnittyä myös siihen, mitä ei kerrota, näydetä tai havaita. Tällöin juuri ne aspektit, jotka eivät ilmene itse teoksissa, tuottavat viiveen, eron tai odotusmaisen tilan, joka voi täytyä eri tulkinnoista. Tulkinta on itsessäänkin jo poliittisuuden avaamista – eikä pelkästään väitteet tai ennakoehdot siitä, mikä taiteessa on (tai voi olla) poliittista. Taiteen ja estetiikan poliittinen merkitys kiinnittyy erityisesti suhteessa aikaan. Taideteokset tai eri medioissa ilmenevät kuvaukset poliittisista tilanteista saavat eri merkityksiä eri ajassa; historia näyttäytyy uudelleen muistin, eri kertomusten ja faktan sekä fiktion lomittuessa toiseensa. Poliittinen taide luetaan ja tulkitaan usein reaktiona omaan nykyaikaansa, jonka merkitys voi kuitenkin muuttua myöhemmissä tulkinnoissa. Kyseessä on monikerroksellinen ajallinen – ja myös tilallinen – yhteenlörmäys, mikä luo poliittiselle estetiikalle omanlaistaan liikkuvuutta. Esimerkiksi kuvan voi tulkita poliittiseksi monesta aspektista. Kuvassa poliittinen teko tai toiminta muuttuu uudelleen läsnäolevaksi silloin, kun se globalisoituu laajassa televisioverkossa, valokuvanäyttelyssä, esiintyy internetissä tai se esitetään luentotilanteessa. Kussakin tilanteessa myös konteksti määrittää sitä, miten kuva nähdään. Teorioita tähän on lukematon määrä, representaatiosta kuvien ‘katoamiseen’ ja simulaatioon post-modernissa.

Tuttu Platonin luolametafora hahmottaa taiteellista representaatiota. Luolamaisessa, ulkomaailmasta erotetussa paikassa elää Sokrateen kuvaamana joukko ihmisiä. Koska he pystyvät näkemään vain yhteen suuntaan, he eivät näe, että korkeammalla heidän takanaan palaa tuli. Tästä johtuen luolaan sidotut ihmiset näkevät ohikävelevien vankien hahmot vain heijastumina, representaatioina, joiden alkuperä on tuntematon. Luolametaforaa on käytetty lukemattomia kertoja kuvaamaan ideologioiden, poliittisen johdon tai eriasenteisen poliittisen manipulaation muokkaavaa maailmankuvaa. Metaforan poliittinen yhteys Platonin tekstissä liittyy kysymykseen oikeudenmukaisesta ja hyvästä valtiosta, mutta kyse on myös siitä, miten ne uskotut 'filosofikuninkaat', joille Platon antaisi vallan esittää oikeudenmukaisuuden ja hyvän ideaa, itse käsittävät sen? Taiteen avulla onkin esitetty kautta aikojen poliittista kritiikkiä, satiiria, ja nykyajan luolista kuvastuu sellaisia merkityssuhteita, jotka ovat usein jääneet marginaaliseksi ja havaitsematta yhtenä keskeisenä poliittisen ilmaisan, ajattelun ja tulkinnan piirteenä.

Se, miten poliittinen ajattelu, havainto ja tulkinta ovat sidoksissa toisiinsa, on kokoa-va kysymys joka kulkee tämän lehden numeron lävitse. Suomalaiseen poliittiseen historiaan ja nykypäivään paneutuvat erityisesti Erkki Berndtsonin tulkinta arkkitehtuurista tilan ja vallan välisen suhteen representoijana, esimerkkinään Senaatintori, sekä Raija-Leena Loisan esimerkki Tulenkantajien lyriikasta Suomen sotien välisen tilanteen kuvastajana. Marjo Kolehmainen puolestaan katsoo animaatiisarjaa *Itse valtiaat* poliittisena satiirina, ja tulkinnassaan hän keskittyy viime presidentinvaalien politikointiin henkilökuvien karkatyrieni kautta. Matti Hyvärinen lukee J.M Coetzeen teosta *Elisabeth Costello*, avaten sekä romaanin poliittista sisältöä, mutta ennen kaikkea poliittisen lukemisen kokemusta. Tommi Kotosen ja Esa Kirkkopellon katsaukset pohtivat poliittisen ja esteettisen välistä suhdetta. Kotonen pohtii poeettisen muodon ja sisällön suhdetta ajallisena poliittisena kohtaamisena, ja Kirkkopelto kääntää ulkoisen sisäiseksi tulkitessaan poliitikko Yrjö Kallisen kokemusta ja poliittisen etiikkaa näyttämöllisen kohtaamisen raameissa.

Tämä Poliitikka-lehti on viimeinen, joka toimitetaan Jyväskylässä. Monet kiitokset yhteistyöstä lukijoille, artikkelien kirjoittajille, tarkkanäköisille arvioitsijoille sekä Vammalan Kirjapainolle. Samalla toivotamme onnea Tampereen toimitukselle!

Onnekasta ja menestyksestä vuotta 2007.

KIA LINDROOS